



Nederlands
Jeugdinstituut

Armoede, opvoeden en gevolgen voor ontwikkeling kinderen

Hilde Kalthoff





Inhoud presentatie

- › Cijfers en risicogroepen
- › Invloed op welbevinden
- › Eerste jaren hersenontwikkeling, armoede en hechting
- › Armoede, stress en opvoedproblemen
- › Gevolgen armoede ontwikkeling kind

Kinderen in armoede

- › Ongeveer een op de tien kinderen groeit in armoede op.
- › Kinderen alleenstaande moeders en uit migrantengezinnen meeste kans met armoede te maken te krijgen. Alleenstaande moeders met minderjarige kinderen risico (24 procent) op armoede veel groter dan bij vaders (15 procent).
- › Niet-westerse gezinnen bijna 29 procent kans op armoede. Ruim 3 x zoveel als gemiddeld en 4 x als autochtone gezinnen (6,9 procent). Langdurig laag inkomen komt ruim 5x zoveel voor bij migrantengezinnen als bij autochtonen.
- › Grote gezinnen meer risico op armoede.
- › Kinderen met werkende ouders minder kans om in armoede op te groeien, maar het gaat in absolute aantallen om de meeste kinderen. Werken biedt geen garantie om uit de armoede te ontsnappen.

(Centraal Bureau voor de Statistiek, 2017)

Invloed op welbevinden

- › Dagelijks met geldgebrek geconfronteerd.
- › Thuis spanningen en stress, ruzie tussen ouders.
- › Zorgen over de geldproblemen, maar ook angst.
- › Gevoel dat ze niets aan hun situatie kunnen veranderen, voelen schaamte, jaloezie of uitsluiting.
- › Ongeveer een kwart had fysieke of psychische klachten.

- › Hoe langer in armoede, hoe meer arme kinderen gevoelens van angst hebben en ongelukkig zijn.

(Onderzoek Kinderombudsman door Steketee et al., 2013, Wiersma en van der Kooi, 2017)

Schaamte en veerkracht

- › Praten niet met hun vriendjes en ouders over.
- › Laten ouders niet merken dat ze iets willen dat geld kost.

Een passieve en vermijdende vorm van omgaan met armoede leidt wellicht eerder tot psychische problemen bij kinderen.

Inventieve oplossingen

- › Op hun eigen manier omgaan met armoede: bijbaantje, proberen te sparen, tips om te bezuinigen, leuke dingen die geen geld kosten.
- › Jongeren zich zeer bewust van de prijzen en kritisch over wat je nou echt nodig hebt.

(Steketee et al., 2013)

- › Kinderen verwerpen het label 'arm' (Sarti, 2017). Sluit aan bij de positieve perceptie van kinderen en alle aspecten van hun leven.

Armoede, stress en ouderschap

- › Als armoede lang duurt, veel stress. Zeker als er meer problemen zijn. Zorgen, soms ook schuldgevoelens, gevoelens van falen en incompetentie.
- › Beperkter sociaal netwerk. minder actieve deelname in samenleving. Met hun kinderen minder ondernemen.
- › Stress maakt reflecteren op ouderschap en opvoeden lastig.
- › Ouders kunnen niet voor hun kinderen zorgen als hun eigen materiële/emotionele behoeften niet zijn vervuld.

(Katz e.a. 2007, Vanhee 2007)



Armoede, stress en opvoeden

- › Arme ouders eerder gedeprimeerd, geïrriteerd en boos als ze met hun kinderen omgaan.
- › Neiging om méér probleemgedrag bij het kind te zien, wat vervolgens weer het gevoel van stress verhoogt.
- › Vaker een autoritaire of inconsistente opvoedstijl > negatieve invloed op ontwikkeling kind.

(Katz e.a. 2007, Vanhee 2007, van Tuijl 2017)

Armoede, stress en ouder-kindinteractie

- › Arme ouders bieden kind vaak in mindere mate:
 - ondersteunende ouder-kindinteractie (minder vaak positief reageren en structuur bieden).
 - stimulerende ouder-kindinteractie (gesprekjes, kans om te ontdekken, spelen).
 - stimulerende omgeving (voorlezen, spelen, uitstapjes).

Jonge kinderen daardoor groter risico op onderwijsachterstand.

(Katz e.a. 2007, Vanhee 2007, van Tuijl 2017)



Armoede en onveilige hechting

- › De leefsituatie kan zo moeilijk en stressvol kan zijn dat er geen goede hechting ontstaat met als gevolg problemen in de ontwikkeling van de kinderen.

- › Relatie tussen onveilige hechting en
 - minder goed kunnen omgaan met leeftijdgenoten
 - minder goed kunnen omgaan met stressvolle situaties
 - gedragsproblemen
 - psychopathologie
 - cognitieve vaardigheden en taalvaardigheden

(Cyr e.a. 2010)



Cultureel, sociaal, psychologisch kapitaal

- › Opvoedingsproblemen als het ouders ontbreekt aan cultureel, sociaal en psychologisch kapitaal:
 - Hoger opgeleiden kunnen vaak beter omgaan met problemen door een groter reflecterend vermogen.
 - Sociale contacten kunnen materieel voordeel opleveren, maar ook steun door zorgen te delen.
 - Ook het vermogen om je te weer te stellen tegen ongunstige situaties is van belang.

- › Sommige manieren om met stress om te gaan, maken de problemen nog groter; bijvoorbeeld het zoeken van afleiding door dingen te kopen.

(Erik Snel, 2011)

Armoede en gevolgen ontwikkeling kind



Armoede en kans op negatieve gevolgen ontwikkeling kind

Armoede leidt **niet** automatisch tot problemen op lange termijn. In iedere situatie zijn er **risicofactoren** en **beschermende factoren**.

Als armoede **langdurig** is en samengaat met **meer risicofactoren** (lage opleiding, slechte woonsituatie, langdurig ziek zijn etc) is de kans op problemen veel groter

→ Verstoring draaglast en draagkracht.

Als ouders geen steun krijgen neemt kans op problematisch opvoeden toe en kans op gevolgen lange termijn toe!

Armoede en kindermishandeling

- › Vaker komt voor in gezinnen met laagopgeleide ouders en in eenoudergezinnen.
- › Ook armoede is een risicofactor.
- › Bij overbelasting van een gezin door een opeenstapeling van risicofactoren kans groter.

Meer dan vier risicofactoren kans op kindermishandeling rond de 30 procent.

(Hermanns 2005)

Armoede en schoolprestaties

- › Opleiding van de ouders bepaalt in sterkere mate de onderwijskansen dan hun financiële situatie (Kösters e.a. 2007).
 - Kinderen lager opgeleide ouders vaak al achterstand in ontwikkeling als ze naar groep 1 gaan.
 - Met elk extra jaar opleiding van de ouder neemt risico op vroegtijdig schoolverlaten met 7 procent af.
- › Armoede vergroot de kans op het verlaten van de school zonder een startkwalificatie.

Onder meer vanwege financiële problemen.
(Holter 2008)



Armoede, gezondheid, overgewicht

- › Ongezonde gedrag vaak een indirect gevolg van armoede. Er zijn soms veel moeilijke leefomstandigheden die stress veroorzaken.
- › Kinderen uit gezinnen lage sociaal economische status meer kans op overgewicht / obesitas.
- › Belangrijk hierbij 'democratische' opvoedstijl: kinderen krijgen volop warmte en genegenheid maar er zijn ook heldere grenzen en ouders geven goede voorbeeld.
- › Verschil in levensverwachting lage en hoge SES mannen en vrouwen 6,9 en 5,7 jaar.

Armoede en jeugdcriminaliteit

- › Bij jongeren met ernstige gedragsproblemen en delinquent gedrag vaak opeenstapeling van risicofactoren: gezin en opvoeding, omgeving en het kind zelf.

Armoede is een van die factoren.

(Boendemaker & Ince 2008).

- › Veel arme gezinnen in buurten waarin sprake is van verschillende problemen.

Niet zozeer armoede, maar gebrek aan sociaal kapitaal in een wijk heeft dan een slechte invloed. Met name aanwezigheid van antisociale jongeren, hoge criminaliteit en negatieve rolmodellen.

(Vanhee 2007)



Nederlands
Jeugdinstituut

Bedankt voor uw aandacht

Vragen?

